

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET HAMZAGIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 68437/13)

PRESUDA

Članak 6. stavak 1. (građanski aspekt) • Pošteno suđenje • Pozivanje domaćih sudova na nalaz i mišljenje vještaka nadležnog upravnog tijela bez dodatne provjere podnositeljeva stanja od strane specijalista psihijatrije, kako je to podnositelj predložio, nije imalo utjecalo na poštenost postupka u kojem je odbijen njegov zahtjev za priznanje prava na invalidsku mirovinu

STRASBOURG

9. prosinca 2021.

PRESUDA JE KONAČNA

09. ožujka 2022.

U predmetu Hamzagić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Péter Paczolay, *predsjednik*,

Ksenija Turković,

Alena Poláčková,

Erik Wennerström,

Raffaele Sabato,

Lorraine Schembri Orland,

Ioannis Ktistakis, *suci*,

i Liv Tigerstedt, *zamjenica tajnice Odjela*,

uzimajući u obzir:

zahtjev protiv Republike Hrvatske koji je državljanin Bosne i Hercegovine g. Meho Hamzagić („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 23. listopada 2013.;

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada”) obavijesti o zahtjevu; očitovanja stranaka;

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 9. studenoga 2021. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

UVOD

1. Ovaj predmet odnosi se na prigovor podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije da je u upravnom postupku o njegovu pravu na invalidsku mirovinu odlučeno na temelju nalaza vještaka kojima je nedostajala potrebna stručnost i neutralnost da bi mogli ocijeniti njegovo stanje.

ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je 1951. godine i živi u Marburgu, u Njemačkoj. Zastupao ga je g. D. Rupčić, odvjetnik iz Siska.

3. Vladu je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

4. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

I. POZADINA PREDMETA

5. Tijekom rata u Bosni i Hercegovini podnositelj zahtjeva proveo je tri mjeseca u zarobljeničkom logoru, gdje je bio izložen raznim vrstama traumatičnih događaja. S tim u vezi u Njemačkoj mu je dijagnosticiran posttraumatski stresni poremećaj (PTSP).

6. Dana 12. kolovoza 2010. podnositelj zahtjeva njemačkim je vlastima podnio zahtjev za priznanje prava na invalidsku mirovinu zbog svojih

zdravstvenih problema. Njemačke vlasti priznale su mu pravo na mirovinu prvenstveno na osnovi PTSP-a.

7. Dana 20. siječnja 2011. njemačke vlasti njegov su zahtjev dostavile Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (dalje u tekstu: „Zavod”), u skladu s međunarodnim ugovorom s Hrvatskom o socijalnom osiguranju. Tom su zahtjevu priložile njegovu medicinsku dokumentaciju.

II. UPRAVNI POSTUPAK U HRVATSKOJ

8. Dana 28. ožujka 2012. specijalistica anesteziologije koja je radila za Zavod pregledala je medicinsku dokumentaciju podnositelja zahtjeva koju su dostavile njemačke vlasti. Navela je da su podnositelju zahtjeva bili dijagnosticirani PTSP, kronični pankreatitis i djelomičan gubitak sluha na oba uha, ali da njegovo stanje ne predstavlja invalidnost prema kriterijima primjenjivima u Hrvatskoj (vidi stavak 21. ove presude).

9. Dana 19. travnja 2012. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Područna služba u Zagrebu, odbio je podnositeljev zahtjev za priznanje prava na djelomičnu invalidsku mirovinu pozivajući se na nalaz i mišljenje od 28. ožujka 2012.

10. Podnositelj zahtjeva podnio je žalbu osporavajući zaključke vještakinje i tvrdeći da mu je u Njemačkoj priznata invalidnost.

11. Dana 4. lipnja 2012. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Središnja služba, pribavio je mišljenje svog višeg vještaka G.M., doktora medicine. G.M. je pregledao medicinsku dokumentaciju podnositelja zahtjeva i u nalazu i mišljenju naveo da njegovo stanje ne predstavlja invalidnost prema primjenjivim domaćim kriterijima.

12. Dana 2. srpnja 2012. Središnja služba Zavoda, pozivajući se na zaključke vještačenja, odbila je podnositeljevu žalbu.

13. Podnositelj zahtjeva podnio je upravnu tužbu Upravnom sudu u Zagrebu. Osporavao je zaključke vještaka i tvrdio da su ga trebali osobno pregledati. Pozvao se na mišljenje neuropsihijatra koji je pripremio nalaz i mišljenje o njegovoj bolesti. On je tvrdio da je ljudsko tijelo isto u svakoj zemlji i da se stoga kriteriji za utvrđivanje invalidnosti ne mogu razlikovati u tolikoj mjeri da se u jednoj zemlji osobi priznaje potpuna invalidnost, a u drugoj ne.

14. Dana 17. prosinca 2012. podnositelj zahtjeva dostavio je Upravnom sudu u Zagrebu medicinsku dokumentaciju dobivenu u Njemačkoj i prevedenu na hrvatski jezik tvrdeći da se u Njemačkoj smatra da je trajno nesposoban za rad prvenstveno na osnovi PTSP-a. PTSP mu je uzrokovao tromjesečni boravak u koncentracijskom logoru u Bosni i Hercegovini, gdje je bio tjelesno i psihološki zlostavljan i gdje je svjedočio ubijanju većeg broja osoba. Brojnim hrvatskim vojnicima i civilima koji su bili zarobljeni u srpskim koncentracijskim logorima priznato je pravo na invalidsku mirovinu. Iz njegove medicinske dokumentacije proizlazilo je da je, osim od PTSP-a,

bolovao i od drugih poremećaja, kao što su pankreatitis, dijabetes, gubitak sluha i osteopenija. Predložio je, s obzirom na njegovo posebno zdravstveno stanje, izvođenje dokaza psihijatrijskim vještačenjem.

15. Na ročištu održanom 18. prosinca 2012. podnositelj zahtjeva ponovio je svoj prijedlog za izvođenje dokaza psihijatrijskim vještačenjem. Zavod je predložio da se na ročištu sasluša njegov viši vještak G.M. Upravni sud u Zagrebu prihvatio je taj prijedlog, pozvao vještaka G.M. da dade iskaz na ročištu i dostavio mu je medicinsku dokumentaciju koju je podnositelj zahtjeva podnio 17. prosinca 2012. (vidi stavak 14. ove presude).

16. Dana 23. siječnja 2013. viši vještak G.M. pregledao je gore navedene dokumente i u nalazu i mišljenju naveo da PTSP podnositelja zahtjeva, ili njegove bolesti, ne predstavljaju invalidnost. Mjerodavni dio nalaza i mišljenja glasi kako slijedi:

„[Podnositelj zahtjeva] završio je osnovnoškolsko obrazovanje i u Hrvatskoj je radio kao čistač ulica. Njegova je glavna bolest psihotični neurotski poremećaj ... PTSP.

Novo dostavljena ... medicinska dokumentacija sadržava nalaze i mišljenja neuropsihijatra i dopis nakon psihijatrijskog liječenja u bolnici Iz nalaza i mišljenja psihijatra proizlazi da kod [podnositelja zahtjeva] nema intelektualne intruzije i da ne boluje od psihoorganskih promjena ili psihotičnih poremećaja [...] Pretpostavlja se da su promjene raspoloženja ... najblaži oblik depresivne neuroze, anksioznosti, povremene nesanice i sjećanja na ratne događaje. Prisutne su i ... glavobolje i bolovi u trbuhu. ...

Iz nalaza i mišljenja psihijatra proizlazi da ne postoje funkcionalni psihički nedostaci kod [podnositelja] ... koji bi mogli utjecati na [njegovu] radnu sposobnost, [da] se postojeći neurotski poremećaji mogu liječiti i [da], u svakom slučaju, [podnositelj] godinama radi s [tim zdravstvenim stanjem].

Kad je riječ o njegovoj gušterači ... nema postoperativnih komplikacija [...] Blagi poremećaj u vezi s inzulinom ... nije uzrokovao komplikacije na njegovim organima ... nema ni funkcionalnih nedostataka u njegovoj probavi. Povremena postoperativna bol u tom području može se liječiti.

Gubitak sluha nadoknađuje se slušnim aparatom koji omogućava društveni kontakt, tako da ni u tom smislu nema funkcionalnih nedostataka.

Osteopenija ... nema utjecaja na njegove lokomotorne sposobnosti ... i čak se ni ne liječi.

S obzirom na navedena razmatranja, viši vještak ostaje pri svojem ranijem zaključku.”

17. Na ročištu održanom 26. veljače 2013. pred Upravnim sudom u Zagrebu G.M. je izjavio da PTSP, u konkretnom slučaju podnositelja zahtjeva, i općenito u većini slučajeva, ne dovodi do invalidnosti, te da druge bolesti podnositelja zahtjeva, uzete zajedno, ne predstavljaju invalidnost. Budući da G.M. nije specijalist psihijatrije, podnositelj zahtjeva predložio je izvođenje dokaza psihijatrijskim vještačenjem. Upravni sud u Zagrebu odbio je taj prijedlog i zaključio je raspravu.

Mjerodavni dio zapisnika s ročišta glasi:

„[G.M.] navodi da je njemačko tijelo nadležno za socijalno osiguranje utvrdilo da [podnositelj zahtjeva] boluje od invalidnosti na osnovi dijagnoze PTSP-a, [bolesti] za

koju [G.M.] smatra da ne može uzrokovati invalidnost [.] On navodi da je jedina ozbiljna bolest u slučaju [podnositelja] pankreatitis, ali da je ta bolest izliječena operacijom, bez komplikacija [.] Ponavlja da neurotski poremećaj ne bi trebao biti predmet vještačenja. Dijabetes ... je blažeg oblika i ne utječe na vid, živce ili ... krvne žile. Osteopenija je bolest kostiju koja također ne uzrokuje trajne promjene. Sve te bolesti odvojeno i zajedno ne uzrokuju ni profesionalnu ni opću nesposobnost za rad.

Na upit [podnositelja] vještak navodi da PTSP, u konkretnom slučaju, a i općenito u većini slučajeva, ne dovodi do invalidnosti. Navodi da nije specijalist psihijatrije.

Vještačenje je obavljeno na temelju cjelokupne medicinske dokumentacije bez pregleda podnositelja zahtjeva osobno.

Nema daljnjih pitanja.

Odvjetnik [podnositelja zahtjeva] predlaže izvođenje dokaza psihijatrijskim vještačenjem.

Stranke nemaju daljnjih dokaznih prijedloga.

Sud donosi odluku, daljnji se dokazi neće izvoditi.”

18. Dana 5. ožujka 2013. Upravni sud u Zagrebu odbio je upravnu tužbu podnositelja zahtjeva kao neosnovanu. Smatrao je da su relevantne medicinske činjenice predmeta utvrđene u dvama nalazima i mišljenjima vještaka pribavljenima u predmetu, koji su u skladu s medicinskom dokumentacijom u spisima, te da tvrdnje podnositelja zahtjeva nisu mogle dovesti do drugačijeg ishoda. Utvrdio je da su, prema mjerodavnom zakonu, vještačenja obavljena na temelju medicinske dokumentacije koju su dostavila inozemna tijela nadležna za socijalno osiguranje te da se pregledi obavljaju osobno samo kada je to potrebno. Svaka zemlja invalidnost utvrđuje na temelju vlastitih pravnih i medicinskih kriterija, te su u ovom predmetu vještaci koji su pregledali podnositeljevu medicinsku dokumentaciju zaključili da njegove bolesti ne predstavljaju invalidnost prema primjenjivim hrvatskim kriterijima. Medicinska specijalizacija G.M. nebitna je za podnositeljev predmet jer vještaci Zavoda radnu sposobnost osobe ocjenjuju na temelju medicinske dokumentacije koju je izdao specijalist za određenu bolest.

Upravni sud u Zagrebu dalje je objasnio da je odbio podnositeljev prijedlog za određivanje vještačenja od strane stalnog sudskog vještaka za psihijatriju jer su relevantne činjenice predmeta ispravno i dovoljno utvrdili vještaci Zavoda. Nadalje, na temelju članka 113. Zakona o mirovinskom osiguranju (vidi stavak 21. ove presude) Upravni sud pravo na invalidsku mirovinu može priznati samo na osnovi nalaza i mišljenja vještaka Zavoda kojima je utvrđena invalidnost.

19. Podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu tvrdeći da višem vještaku Zavoda, budući da nije specijalist psihijatrije, nedostaje potrebna stručnost i neutralnost da bi mogao ocijeniti njegovo stanje. Prema navodima tog vještaka, PTSP ne može uzrokovati invalidnost, dok je 2007. godine u

Hrvatskoj 13.278 slučajeva invalidnosti dijagnosticirano na osnovi PTSP-a (vidi stavak 28. ove presude).

20. Dana 18. rujna 2013. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu podnositelja kao očigledno neosnovanu. Ta je odluka punomoćniku podnositelja zahtjeva dostavljena 2. listopada 2013. godine.

MJERODAVNI PRAVNI OKVIR

21. Mjerodavne odredbe Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine br. 102/98 s naknadnim izmjenama i dopunama), koje su bile na snazi od 1. siječnja 1999. do 31. prosinca 2013., glase kako slijedi:

Članak 34.

„(1) Invalidnost postoji kada je kod osiguranika, zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, radna sposobnost trajno smanjena za više od polovice prema tjelesno i psihički zdravome osiguraniku iste ili slične naobrazbe i sposobnosti (profesionalna nesposobnost za rad). ...

(2) Invalidnost postoji i kada kod osiguranika zbog promjena u zdravstvenom stanju, koje se ne mogu otkloniti liječenjem, nastane trajni gubitak sposobnosti za rad (opća nesposobnost za rad).

(3) Invalidnost u smislu stavka 1. i 2. ovoga članka može nastati zbog bolesti, ozljede izvan rada, ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

(4) Kada je kod osiguranika utvrđena profesionalna nesposobnost za rad iz stavka 1. ovoga članka, [nužno je] utvrditi preostalu radnu sposobnost ako se, s obzirom na njegovo zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost, može profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugom poslu.”

Članak 113.

„(1) Kada se pri rješavanju o pravu iz mirovinskog osiguranja utvrđuje invalidnost ... nadležna ustrojstvena jedinica službe Zavoda koja rješava o pravu utvrđuje te činjenice na osnovi nalaza i mišljenja ovlaštenih vještaka.“

Članak 114.

„Vlada Republike Hrvatske propisuje postupak vještačenja za ostvarivanje prava prema ovome Zakonu, a osobito ... tko su ovlašteni vještaci ..., način njihovog imenovanja, područje i način rada, sadržaj nalaza i mišljenja ...“

Članak 120.

(3) Ako se žalbom pobija nalaz i mišljenje ovlaštenog vještaka u prvom stupnju, središnja ustrojstvena jedinica Zavoda dužna je prije donošenja rješenja o žalbi pribaviti mišljenje ovlaštenog vještaka u drugom stupnju.

22. Mjerodavne odredbe Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (Narodne novine, br. 64/2001) glase:

Članak. 2

„(2) Invaliditet je trajno ograničenje, smanjenje ili gubitak (koje proizlazi iz oštećenja zdravlja) sposobnosti izvršenja neke fizičke aktivnosti ili psihičke funkcije primjerene životnoj dobi osobe i odnosi se na sposobnosti, u obliku složenih aktivnosti i ponašanja, koje su općenito prihvaćene kao bitni sastojci svakodnevnog života.“

23. Mjerodavne odredbe Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine, br. 20/2010 i 143/2012), koje su bile na snazi u relevantno vrijeme, glase kako slijedi:

Članak 33.

„(1) [Upravni] sud slobodno ocjenjuje dokaze i utvrđuje činjenice.

(2) Sud uzima u obzir činjenice utvrđene u postupku [zbog kojih je došlo do] donošenja osporene odluke, kojima nije vezan, i činjenice koje je sam utvrdio.

(3) Stranke mogu predlagati koje činjenice treba utvrditi te dokaze kojima se one mogu utvrditi, ali sud nije vezan tim prijedlozima.

(4) Dokazi su isprave, saslušanje stranaka, iskaz svjedoka, mišljenje i nalaz vještaka, očevid i druga dokazna sredstva.

(5) Sud izvodi dokaze prema pravilima kojima je uređeno dokazivanje u parničnom postupku.“

Preostale odredbe Zakona o upravnim sporovima izložene su u predmetu *Krunoslava Zovko protiv Hrvatske* (br. 56935/13, stavak 24., 23. svibnja 2017.).

24. Uredbom o medicinskom vještačenju u mirovinskom osiguranju (Narodne novine br. 73/2009 – dalje u tekstu: „Uredba“), koja je bila na snazi u relevantno vrijeme, bilo je predviđeno da se, u svrhu priznavanja prava iz mirovinskog osiguranja invalidnost utvrđuje na osnovi nalaza i mišljenja ovlaštenih vještaka (članak 2. stavak 1.). Nalaz i mišljenje u prvostupanjskom postupku davali su vještaci, a u drugostupanjskom postupku viši vještaci (članak 2. stavak 3.). Vještaci i viši vještaci morali su se u svojem radu držati Zakona o mirovinskom osiguranju, Uredbe i drugih propisa, te načela i dostignuća suvremene medicinske znanosti (članak 2. stavak 4.).

25. Vještake i više vještake imenovalo je Upravno vijeće Zavoda na temelju javnog natječaja (članak 3. stavak 1.). Te su osobe morale biti doktori medicine koji su specijalisti za područja kao što su medicina rada, opća medicina, psihijatrija, neurologija, ortopedija i reumatologija, s najmanje pet godina radnog iskustva u svojoj specijalnosti (članak 3. stavak 3.). Osim toga, vještaci i viši vještaci, koji su obavljali medicinsko vještačenje na temelju medicinske dokumentacije dostavljene od inozemnog nositelja mirovinskog osiguranja primjenom međunarodnog ugovora o socijalnom osiguranju, morali su ispunjavati uvjet znanja jednog stranog jezika (članak 3. stavak 4.).

26. Ako je osoba u odnosu na koju se obavljalo vještačenje boravila u inozemstvu, ovlašteni vještaci davali su nalaz i mišljenje na temelju medicinske dokumentacije dostavljene od inozemnog nositelja mirovinskog osiguranja primjenom međunarodnog ugovora o socijalnom osiguranju. Kada je to bilo potrebno, vještaci su davali nalaz i mišljenje na temelju neposrednog pregleda osigurane osobe (članak 6. stavak 3.).

27. Kada je osigurana osoba podnijela žalbu protiv prvostupanjskog rješenja Zavoda kojom pobija nalaz i mišljenje o invalidnosti, središnja ustrojstvena jedinica Zavoda zatražila bi medicinsko vještačenje o tom pitanju od višeg vještaka (članak 27.).

28. U Izvješću o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, koje je u listopadu 2007. izdao Hrvatski zavod za javno zdravstvo, navedene su sljedeće informacije:

Godine 2007. u Hrvatskoj je 97.639 osoba bolovalo od duševnih poremećaja. Njih 13.278 bolovalo je od posttraumatskog stresnog poremećaja (tablice br. 5 i 9).

U bazi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, koji isplaćuje različite vrste naknada povezanih s invalidnošću, uključujući invalidske mirovine, nalazilo se 325.770 osoba s invaliditetom (tablica br. 17). Najčešće dijagnoze bolesti bile su duševni poremećaji (depresivne epizode, reakcije na teški stres, shizofrenija i duševni poremećaji uzrokovani alkoholom) (tablica br. 20).

Kod branitelja s invaliditetom, na koje se primjenjuju posebni kriteriji za utvrđivanje invalidnosti, posttraumatski stresni poremećaj bio je najčešći uzrok invalidnosti (tablica br. 25).

29. Vlada je dostavila statističke podatke koje je objavio Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, prema kojima je 2007. pravo na invalidsku mirovinu priznato 10.987 osoba. Nema informacija o bolestima na temelju kojih je tim osobama priznato pravo na invalidsku mirovinu.

PRAVO

NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. KONVENCIJE

30. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je upravni postupak bio nepošten jer nije mogao ostvariti psihijatrijsko vještačenje u pogledu svoje invalidnosti i stoga su mu uskraćena relevantna mirovinska prava. Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj.“

A. Dopuštenost

1. Tvrđnje stranaka

31. Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva jer nije pravilno iznio svoje argumente pred Upravnim sudom u Zagrebu. Pred tim sudom nije prigovorio da vještaci zaposleni u Zavodu, a osobito viši vještak, nisu bili stručni i nepristrani da bi mogli ocijeniti njegovo stanje. Predložio je određivanje psihijatrijskog vještačenja o tom pitanju, a da nije pružio nikakvo obrazloženje za taj prijedlog.

32. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je pravilno iznio svoje argumente pred domaćim tijelima.

2. Ocjena Suda

33. Sud primjećuje da je podnositelj u upravnoj tužbi podnesenoj Upravnom sudu u Zagrebu osporavao nalaze vještaka Zavoda tvrdeći da su ga trebali osobno pregledati te se pozvao na mišljenje neuropsihijatra koji je pripremio nalaz i mišljenje o njegovoj bolesti (vidi stavak 13. ove presude). Na ročištu održanom 26. veljače 2013. godine, nakon što je viši vještak Zavoda izjavio da PTSP ne može uzrokovati invalidnost i da on nije specijalist psihijatrije, podnositelj je ponovio svoj prijedlog za izvođenje dokaza psihijatrijskim vještačenjem (vidi stavak 17. ove presude). U svojoj ustavnoj tužbi tvrdio je da viši vještak, budući da nije specijalist psihijatrije, nije posjedovao potrebnu stručnost i neutralnost da bi mogao ocijeniti njegovo stanje (vidi stavak 19. ove presude).

34. Sud smatra da je podnositelj zahtjeva, budući da je to pitanje iznio i pred Upravnim sudom u Zagrebu i pred Ustavnim sudom, pred domaćim sudovima iznio prigovor koji je podnio Sudu (usporedi, nasuprot tome, *Mađer protiv Hrvatske*, br. 56185/07, stavci 137. – 139., 21. lipnja 2011., i *Merot d.o.o. i Storitve Tir d.o.o. protiv Hrvatske* (odl.), br. 29426/08 i 29737/08, stavci 35. – 36., 10. prosinca 2013.) te je tako nacionalnim vlastima dao priliku koja u načelu treba biti dana državama ugovornicama u skladu s člankom 35. stavkom 1. Konvencije da isprave povrede koje se protiv njih iznose (vidi, primjerice, *Arps protiv Hrvatske*, br. 23444/12, stavak 20., 25. listopada 2016.). Stoga slijedi da prigovor Vlade treba biti odbijen.

35. Sud primjećuje da prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Dalje primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Podnositelj zahtjeva

36. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je Upravni sud u Zagrebu o njegovu predmetu odlučio na temelju vještačenjâ koja je obavio njegov protivnik u postupku te je odbio odrediti neovisno psihijatrijsko vještačenje o tom pitanju. To bi vještačenje bilo od posebne važnosti u okolnostima u kojima su vještaci zaposleni u Zavodu donijeli drugačiji zaključak od njemačkih vlasti u pogledu njegove invalidnosti i u kojima viši vještak, koji nije specijalist psihijatrije i koji je izričito naveo da PTSP ne može uzrokovati invalidnost, nije bio odgovarajuće stručan i neutralan da bi ocijenio njegovo stanje.

(b) Vlada

37. Vlada je tvrdila da je Upravni sud u Zagrebu pažljivo analizirao stručnost vještaka Zavoda i objasnio zašto posjeduju svo potrebno stručno znanje za ocjenu zdravstvenog stanja podnositelja zahtjeva. Njihov je zadatak bio ispitati utjecaj dijagnosticiranih bolesti na radnu sposobnost podnositelja zahtjeva uzimajući u obzir cjelokupnu medicinsku dokumentaciju koju su pripremili različiti specijalisti.

38. Viši vještak Zavoda nije pokazivao nikakve predrasude prema osobama koje boluju od PTSP-a. Vještak nije rekao da PTSP nikada ne može uzrokovati invalidnost, nego je rekao da PTSP, u većini slučajeva, ne utječe na radnu sposobnost osobe u tolikoj mjeri da bi to predstavljalo profesionalnu ili opću nesposobnost za rad, kako je to Zakonom o mirovinskom osiguranju propisano za priznavanje prava na invalidsku mirovinu.

39. Vlada je na kraju tvrdila da je podnositelj pogrešno protumačio statističke podatke na koje se pozvao u svojoj ustavnoj tužbi kako bi osporio nalaz i mišljenje višeg vještaka Zavoda. Statistički podaci Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo koje je spomenuo odnose se na invalidnost u smislu hrvatskog Registra o osobama s invaliditetom (vidi stavak 22. ove presude), koja se kvalitativno i kvantitativno razlikuje od pojma invalidnosti prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (vidi stavak 21. ove presude). Stoga to izvješće ne može dovesti u pitanje stručnost višeg vještaka Zavoda, koji je ispitivao to je li stanje podnositelja zahtjeva dovelo do invalidnosti u smislu Zakona o mirovinskom osiguranju.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

40. Sud ponavlja da je na nacionalnim sudovima da ocijene dokaze koje su pribavili i relevantnost bilo kojeg dokaza koji stranka želi izvesti. Ipak,

Sud mora utvrditi je li postupak u cjelini, kako to zahtijeva članak 6. stavak 1., bio pošten (vidi *Mantovanelli protiv Francuske*, 18. ožujka 1997., stavak 34., *Izješća o presudama i odlukama 1997-II*, i *Elsholz protiv Njemačke* [VV], br. 25735/94, stavak 66., ECHR 2000-VIII).

41. S tim u vezi, Sud ponavlja da je, kada stranka od suda zatraži da određeno pitanje ponovno ispita vještak, ili kada pokuša uvesti drugo mišljenje o određenim pitanjima, prvenstveno na nacionalnom sudu da prosudi bi li to služilo bilo kakvoj korisnoj svrsi (vidi *H. protiv Francuske*, 24. listopada 1989., stavci 60. – 61., Serija A br. 162-A). Međutim, u iznimnim okolnostima potreba pribavljanja alternativnog mišljenja vještaka o važnom aspektu predmeta može biti sama po sebi jasna, a propust suda da pribavi nalaz i mišljenje vještaka koje zatraži stranka može učiniti suđenje nepoštenim (vidi, primjerice, *G.B. protiv Francuske*, br. 44069/98, stavci 68. – 70., ECHR 2001-X; *Van Kück protiv Njemačke*, br. 35968/97, stavak 55., ECHR 2003-VII; i *Stoimenov protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije*, br. 17995/02, stavci 38. – 43., 5. travnja 2007.).

42. Sud nadalje ponavlja da je člankom 6. stavkom 1. Konvencije zajamčeno pravo na pošteno suđenje pred neovisnim i nepristranim „sudom” te nije izričito propisano da vještak kojega taj sud sasluša mora ispunjavati iste uvjete (vidi *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda*, br. 31930/04, stavak 47., 5. srpnja 2007., i *Letinčić protiv Hrvatske*, br. 7183/11, stavak 51., 3. svibnja 2016.). Međutim, mišljenje vještaka kojega je nadležni sud odredio da se očituje o pitanjima koja se otvaraju u predmetu vjerojatno će imati značajnu težinu pri ocjenjivanju tih pitanja od strane tog suda. Sud je u svojoj sudskoj praksi priznao da nedostatak neutralnosti vještaka kojega je odredio sud može u određenim okolnostima dovesti do povrede načela jednakosti stranaka u postupku koje je svojstveno pojmu poštenog suđenja (vidi *Bönisch protiv Austrije*, 6. svibnja 1985., stavci 30. – 35., Serija A br. 92, i *Brandstetter protiv Austrije*, 28. kolovoza 1991., stavak 33., Serija A br. 211).

43. Sud nadalje primjećuje da su položaj vještaka tijekom cijelog postupka, način na koji izvršavaju svoje funkcije i način na koji suci ocjenjuju njihova mišljenja relevantni čimbenici koje je potrebno uzeti u obzir pri ocjenjivanju usklađenosti s načelom jednakosti stranaka u postupku (vidi *Devinar protiv Slovenije*, br. 28621/15, stavak 47., 22. svibnja 2018.). S tim u vezi, Sud je utvrdio da Konvencija ne sprječava nacionalne sudove da se pozivaju na mišljenja vještaka koja su sastavila specijalizirana tijela kako bi riješili sporove koji se pred njima vode kada to zahtijeva priroda spornih pitanja koja se razmatraju. Međutim, ona zahtijeva da se poštuje pretpostavka neutralnosti određenog vještaka, da je sudski postupak u skladu s načelom kontradiktornosti i da se podnositelj zahtjeva stavi u ravnopravan položaj sa svojim protivnikom, odnosno državom, u skladu s načelom jednakosti stranaka u postupku (vidi gore navedeni predmet *Letinčić*, stavak 61.).

44. Konkretno, Sud je ranije utvrdio da, iako bi činjenica da je vještak koji je određen za dostavljanje mišljenja o nekom spornom pitanju zaposlen u istom upravnom tijelu koje je stranka u predmetu mogla izazvati određenu bojazan kod podnositelja zahtjeva, ono što je odlučno jest mogu li se sumnje koje stvara dojam smatrati objektivno opravdanima (vidi gore navedene predmete *Sara Lind Eggertsdóttir*, stavak 48.; *Brandstetter*, stavak 44.; i *Devinar*, stavak 48.).

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

45. Sud na početku primjećuje da su vještačenja koja su obavili vještaci upravnog tijela imala odlučnu ulogu u ocjeni osnovanosti podnositeljeva zahtjeva (vidi stavke 8. – 18. ove presude i usporedi predmet *Krunoslava Zovko protiv Hrvatske*, br. 56935/13, stavak 43., 23. svibnja 2017.).

46. Sud ponavlja da se, iako bi činjenica da je vještak zaposlen u istom upravnom tijelu koje je stranka u predmetu mogla izazvati sumnje kod podnositelja zahtjeva kao protivne stranke, takve sumnje ne mogu smatrati odlučnima ako nije postojao objektivni razlog za bojazan da vještak nije bio neutralan u svojoj profesionalnoj prosudbi (vidi stavak 44. ove presude).

47. U ovom predmetu, kad je riječ o vještakinji koja je dostavila nalaz i mišljenje u prvostupanjskom postupku pred Zavodom, Sud primjećuje da ni sadržaj spisa ni podnesci podnositelja ne ukazuju ni na kakve dokaze da vještakinja nije bila objektivna (usporedi gore navedene predmete *Devinar*, stavak 51., i *Krunoslava Zovko*, stavak 45.).

48. Kad je riječ o G.M., višem vještaku koji je izradio nalaz i mišljenje u drugostupanjskom postupku pred Zavodom, Sud smatra razumljivim da su se u mislima podnositelja mogle pojaviti sumnje u njegovu stručnost i neutralnost, s obzirom na to da je podnositelju zahtjeva pravo na invalidsku mirovinu u Njemačkoj priznato prvenstveno na osnovi PTSP-a, a G.M. nije bio specijalist psihijatrije. Isto tako, na ročištu je izjavio da PTSP ne može uzrokovati invalidnost (vidi stavak 17. ove presude).

49. U tom pogledu, Sud prvo primjećuje da svaka zemlja ima svoje kriterije za priznavanje prava na invalidsku mirovinu. Na temelju hrvatskog Zakona o mirovinskom osiguranju, da bi osoba ispunjavala uvjete za invalidsku mirovinu, radna sposobnost osobe mora biti smanjena trajno (opća nesposobnost za rad) ili za više od polovice prema tjelesno i psihički zdravome osiguraniku iste ili slične naobrazbe i sposobnosti (profesionalna nesposobnost za rad), zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem (vidi stavak 21. ove presude). Prema tome, granica za priznavanje invalidnosti u svrhu priznavanja prava na invalidsku mirovinu prema hrvatskom Zakonu o mirovinskom osiguranju postavljena je prilično visoko, u smislu utjecaja koji zdravstveni problemi moraju imati na radnu sposobnost osobe.

50. Slijedi, kako su objasnila domaća tijela, da činjenica da je podnositelju zahtjeva priznato pravo na invalidsku mirovinu u Njemačkoj prvenstveno na

osnovi PTSP-a nije bila relevantna u postupku pred hrvatskim tijelima jer su potonja imala zadatak ispitati opravdavaju li zdravstveni problemi podnositelja priznavanje prava na invalidsku mirovinu prema kriterijima primjenjivima u Hrvatskoj.

51. Vještaci Zavoda zaključili su da podnositeljeve bolesti koje su dijagnosticirali specijalisti u Njemačkoj, odvojeno i zajedno, ne utječu na njegovu radnu sposobnost u tolikoj mjeri da bi to predstavljalo opću ili profesionalnu nesposobnost za rad, kako je to hrvatskim zakonom propisano za priznavanje prava na invalidsku mirovinu (vidi stavke 16. – 17. ove presude). Kad je riječ konkretno o podnositeljevoj dijagnozi PTSP-a, viši vještak naveo je da iz nalaza i mišljenja njemačkog psihijatra proizlazi da kod podnositelja ne postoje funkcionalni psihički nedostaci koji bi mogli utjecati na njegovu radnu sposobnost, da se postojeći neurotski poremećaji mogu liječiti i da, u svakom slučaju, podnositelj godinama radi s tim zdravstvenim stanjem (ibid.).

52. Sud primjećuje da viši vještak nije isključio mogućnost da PTSP u nekim slučajevima uzrokuje invalidnost. Umjesto toga, natuknuo je da, prema njegovu iskustvu, PTSP u većini slučajeva ne utječe na radnu sposobnost osobe u tolikoj mjeri da bi je smanjio trajno ili za više od polovice prema tjelesno i psihički zdravome osiguraniku iste ili slične naobrazbe i sposobnosti, kako je to Zakonom o mirovinskom osiguranju propisano za priznavanje prava na invalidsku mirovinu. Stoga je njegovo ispitivanje bilo ograničeno na invalidnost kako je definirana domaćim zakonom. U tim okolnostima, sumnje podnositelja zahtjeva u neutralnost predmetnog vještaka u njegovoj stručnoj prosudbi, iako razumljive, ne mogu se smatrati opravdanima.

53. Sud primjećuje da se statistički podaci na koje se podnositelj zahtjeva pozvao kako bi osporio zaključke višeg vještaka odnose na invalidnost u smislu hrvatskog Registra o osobama s invaliditetom (vidi stavak 22. ove presude), koja se kvalitativno i kvantitativno razlikuje od pojma invalidnosti prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (vidi stavak 21. ove presude). Stoga to izvješće nije moglo dovesti u pitanje stručnost višeg vještaka Zavoda, koji je ispitivao to je li stanje podnositelja zahtjeva dovelo do invalidnosti u smislu Zakona o mirovinskom osiguranju.

54. Sud nadalje ne smatra problematičnim to što vještaci koji su dostavili mišljenje u njegovu predmetu nisu bili specijalisti psihijatrije ni specijalisti za bilo koju drugu konkretnu bolest od koje podnositelj zahtjeva boluje. Njihov zadatak nije bio dijagnosticirati i liječiti podnositeljeve bolesti, već ocijeniti njihov utjecaj na podnositeljevu radnu sposobnost, na temelju medicinske dokumentacije koju su pripremili medicinski specijalisti u Njemačkoj koji su dijagnosticirali i liječili te bolesti. Sud primjećuje da su osobe određene za vještake Zavoda bile medicinski vještaci sa značajnim profesionalnim i obrazovnim iskustvom i da su se u svojem radu morali držati Zakona o mirovinskom osiguranju, Uredbe i drugih propisa, te načela i

dostignuća suvremene medicinske znanosti (vidi stavke 24. i 25. ove presude).

55. Sud nadalje primjećuje da je podnositelj zahtjeva imao mogućnost djelotvorno osporavati nalaze i mišljenja vještaka i relevantne odluke Zavoda pred Upravnim sudom u Zagrebu. Nakon što je podnositelj podnio upravnu tužbu, Upravni sud u Zagrebu dostavio je njegovu dodatnu medicinsku dokumentaciju višem vještaku te je saslušao tog vještaka na ročištu tijekom kojeg je podnositelj zahtjeva mogao postavljati pitanja (vidi stavke 13. – 17. ove presude). U konačnici je odbio tužbu podnositelja zahtjeva utvrdivši da tvrdnje koje je iznio podnositelj ne sadržavaju nikakve izjave koje bi dovele u pitanje zaključke vještaka (vidi stavak 18. ove presude).

56. Sud primjećuje da se prijedlog podnositelja zahtjeva za izvođenje dokaza psihijatrijskim vještačenjem temeljio na tvrdnji da se u Njemačkoj smatralo da je trajno nesposoban za rad na osnovi PTSP-a i da su vještačenja u Hrvatskoj obavljena, a da ga vještaci nisu osobno pregledali (vidi stavak 14. ove presude). Stoga su njegovi podnesci prvenstveno bili usmjereni protiv kriterija koje su vještaci Zavoda primijenili kod ocjene njegova zdravstvenog stanja (vidi stavak 21. ove presude), što samo po sebi nije opravdavalo određivanje drugog vještačenja. Nadalje, prema nacionalnom zakonu, pregledi osobno obavljali su se samo iznimno, ako se zaključak nije mogao donijeti na osnovi medicinske dokumentacije koju je dostavilo inozemno tijelo nadležno za mirovinsko osiguranje, što, po svemu sudeći, nije bio slučaj u situaciji podnositelja zahtjeva (vidi stavak 28. ove presude).

57. Sud ponavlja da je prvenstveno na nacionalnim sudovima da ocijene dokaze koje su pribavili i relevantnost bilo kojeg dokaza koji stranka želi izvesti (vidi gore navedene predmete *Elsholz*, stavak 66., i *Mantovanelli*, stavak 34.). Sud ne nalazi ništa nepošteno u obrazloženoj odluci Upravnog suda u Zagrebu kojom je taj sud odbio odrediti psihijatrijsko vještačenje. Taj je sud utvrdio da su relevantne medicinske činjenice predmeta bile utvrđene u dvama nalazima i mišljenjima vještaka pribavljenima u predmetu, koji su u skladu s medicinskom dokumentacijom u spisu, da svaka zemlja u svrhu priznanja prava na invalidsku mirovinu invalidnost ispituje na temelju vlastitih pravnih i medicinskih kriterija i da su u ovom predmetu vještaci zaključili da podnositeljeve bolesti ne predstavljaju invalidnost prema primjenjivim hrvatskim kriterijima (vidi stavak 18. ove presude).

58. U svjetlu gore navedenih razmatranja, Sud utvrđuje da činjenica da je Upravni sud u Zagrebu o predmetu podnositelja odlučio na temelju nalaza i mišljenja Zavoda, bez dodatne provjere njegova stanja od strane specijalista psihijatrije, kako je to podnositelj predložio, ne predstavlja povredu njegova prava na pošteno suđenje.

59. U skladu s tim, Sud utvrđuje da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *utvrđuje* jednoglasno da je zahtjev dopušten;
2. *presuđuje*, s pet glasova prema dva, da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 9. prosinca 2021. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika suda.

{signature_p_2}

Liv Tigerstedt
Zamjenica tajnika

Péter Paczolay
Predsjednik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, izdvojeno mišljenje sutkinja Turković i Schembri Orland prilaže se ovoj presudi.

P.P.C.
L.T.

ZAJEDNIČKO SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUTKINJA TURKOVIĆ I SCHEMBRI ORLAND

1. Podnositelj zahtjeva u ovom predmetu prigovorio je da je upravni postupak u kojem je odbijen njegov zahtjev za priznanje prava na invalidsku mirovinu bio nepošten. Središnje načelo podnositeljevih prigovora odnosi se na navodni nedostatak stručnosti i neutralnosti vještaka koji su sastavili nalaze i mišljenja o njegovoj invalidnosti i na povezanu povredu načela jednakosti stranaka u postupku na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije. Neosporno je da su ti nalazi i mišljenja imali odlučnu ulogu u ocjeni osnovanosti podnositeljeva tužbenog zahtjeva (vidi stavak 44. presude).

2. Uz dužno poštovanje, ne slažemo se s utvrđenjem da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Podnositelj zahtjeva u ovom predmetu pretrpio je traumu provevši tri mjeseca u koncentracijskom logoru tijekom rata u Bosni i Hercegovini (vidi stavak 5. ove presude). Kao rezultat toga u Njemačkoj mu je dijagnosticiran posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) koji je rezultirao trajnom nesposobnošću za rad te mu je na toj osnovi priznato pravo na invalidsku mirovinu. Medicinski dokumenti uredno su poslani u Hrvatsku i dostavljeni upravnim tijelima u skladu s međunarodnim ugovorom s Hrvatskom o socijalnom osiguranju (vidi stavak 7.) kako bi Hrvatska mogla ispitati mogućnost da mu, na razmjernoj osnovi, prizna pravo na dio invalidske mirovine.

3. Priznajemo da je u domaćem sustavu predviđen popis vještaka koji rade za Zavod za mirovinsko osiguranje (Zavod), upravno tijelo koje ispituje pravo na invalidsku mirovinu. Ti vještaci moraju biti doktori medicine koji su specijalisti za područja kao što su medicina rada ili opća medicina, psihijatrija, neurologija, ortopedija i reumatologija, s najmanje pet godina radnog iskustva u području svoje specijalizacije; Zavod s tog popisa može birati i određivati vještake za konkretni predmet (vidi stavke 25. i 45. presude). Podnositelj zahtjeva ne osporava održivost tog sustava, pod uvjetom da postoje zaštitne mjere za osiguranje stručnosti i neutralnosti vještaka. Osnova njegova prigovora zapravo je dvostruka i počiva na: (i) nedostatku relevantne stručnosti vještaka određenih u ovom predmetu; i (ii) njihovu (nedostatku) neutralnosti. U tim okolnostima, Sud je ispitao jesu li postupovni nedostaci kojima se prigovara sporni postupak u cjelini učinili nepoštenim (vidi *Letinčić protiv Hrvatske*, br. 7183/11, stavak 55., 13. svibnja 2016.).

4. U ovom predmetu ne možemo se složiti sa zaključkom da odluka Upravnog suda da svoja utvrđenja temelji na nalazima i mišljenjima vještaka Zavoda, bez dodatne ocjene podnositeljeve medicinske dokumentacije i radne sposobnosti od strane specijalista psihijatrije, kako je to podnositelj predložio, nije predstavljala povredu njegova prava na pošteno suđenje. Iako se slažemo s većinom da u ovom predmetu nema objektivnih razloga za bojazan da vještak nije bio neutralan u svojoj profesionalnoj prosudbi (vidi

stavak 45. presude), nažalost, većina nije iznijela detaljnije mišljenje o vještakovu neposjedovanju posebnih znanja iz složenog područja psihijatrije.

5. Njemačke vlasti utvrdile su da je podnositelj zahtjeva trajno radno nesposoban, prvenstveno na osnovi PTSP-a (vidi stavak 6. presude). PTSP je i glavna osnova na kojoj je zatražio priznanje prava na invalidsku mirovinu u Hrvatskoj. U postupku pred hrvatskim tijelima vještaci Zavoda zaključili su da podnositeljeve bolesti koje su dijagnosticirali specijalisti u Njemačkoj, odvojeno i zajedno, ne utječu na njegovu radnu sposobnost u tolikoj mjeri da to predstavlja opću ili profesionalnu nesposobnost za rad, kako je to hrvatskim Zakonom o mirovinskom osiguranju propisano za priznavanje prava na invalidsku mirovinu. Nisu pružili nikakvo objašnjenje o tome kako i u kojoj se mjeri razlikuju kriteriji između Njemačke i Hrvatske ili o tome kako su došli do dijametralno suprotnog zaključka o utjecaju i posljedicama njegove bolesti od zaključka njemačkih vlasti.

6. Napominje se da je viši vještak izričito naveo da smatra da PTSP, i u ovom konkretnom slučaju i općenito u većini slučajeva, ne može dovesti do invalidnosti te da neurotski poremećaj ne bi trebao biti predmet vještačenja. Međutim, potvrdio je da nije stručnjak za psihijatriju (vidi stavak 17. presude). Nemamo informacija o tome je li i koliko od 10.987 osoba kojima je hrvatski Zavod za mirovinsko osiguranje priznao pravo na invalidsku mirovinu u 2007. godini to pravo priznato na osnovi PTSP-a. Međutim, s obzirom na to da su 2007. godine duševni poremećaji kao što su depresivne epizode i reakcije na teški stres bili među najčešćim dijagnozama kod 325.770 osoba koje je hrvatski Zavod za mirovinsko osiguranje evidentirao kao osobe s invaliditetom te da je Zavod uveo posebne kriterije za utvrđivanje invalidnosti za branitelje, među kojima je najčešći uzrok invalidnosti bio PTSP (vidi stavak 28.), smatramo značajnim to što je podnositelj zahtjeva, iako nije branitelj, bolovao od PTSP-a zbog raznih traumatičnih događaja kojima je bio izložen u zarobljeničkom logoru za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i da mu je, unatoč toj činjenici, uskraćena mogućnost da ga ocijeni stručnjak za psihijatriju i, točnije, PTSP. U tim okolnostima, za razliku od većine, smatramo da su sumnje podnositelja zahtjeva u vezi s nedostatkom odgovarajuće stručnosti vještaka Zavoda i kvalitetom njihove profesionalne prosudbe bile opravdane (vidi stavak 52.).

7. Točno je da, kako su objasnile domaće vlasti, svaka zemlja ima svoje kriterije za priznavanje prava na invalidsku mirovinu. Međutim, ono što je u pitanju u ovom predmetu nije je li zdravstveno stanje podnositelja zahtjeva doista predstavljalo invalidnost u smislu hrvatskog Zakona o mirovinskom osiguranju, već može li se smatrati da su vještaci Zavoda bili dovoljno stručni i neutralni da bi dali mišljenje o tom pitanju. U tom smislu, domaći su sudovi trebali imati na umu činjenicu da nijedno od dvoje vještaka čije je mišljenje bilo odlučno za podnositeljev predmet nije bilo specijalist psihijatrije. Za razliku od većine, smatramo očitim da je ispravna ocjena utjecaja podnositeljeva PTSP-a na njegovu radnu sposobnost nužno zahtijevala

posebno medicinsko znanje i stručnost u složenom području psihijatrije, zajedno sa složenom ocjenom psiholoških posljedica koje proizlaze iz njegova izlaganja raznim traumatičnim događajima u zarobljeničkom logoru (vidi, *mutatis mutandis*, *Van Kück protiv Njemačke*, br. 35968/97, stavak 55., ECHR 2003-VII), koja je bila izvan područja stručnosti tih vještaka, odnosno anesteziologije i opće medicine. Hrvatski vještaci, koji nisu bili stručnjaci za psihijatriju, zaključili su da podnositelj zahtjeva nije imao funkcionalne psihičke nedostatke i da se njegov neurotski poremećaj mogao liječiti (vidi stavak 51. presude). U toj situaciji, hrvatski sudovi trebali su odrediti daljnje vještačenje od strane odgovarajućeg medicinskog specijalista (vidi gore navedeni predmet *Van Kück*). Primjećujemo da su se na popisu vještaka Zavoda nalazile osobe specijalizirane za psihijatriju (vidi stavak 3. ovog mišljenja) koje su mogle biti određene u predmetu podnositelja zahtjeva.

8. Nadalje primjećujemo da na temelju Zakona o upravnim sporovima Upravni sud, kao sudbeno tijelo pune nadležnosti za ispitivanje svih činjeničnih i pravnih pitanja koja se otvaraju u kontekstu predmeta, nije bio vezan činjenicama koje je utvrdio Zavod te je imao pravo izvoditi dokaze, primjerice, saslušanjem stranaka i uzimanjem iskaza svjedoka, pribavljanjem nalaza i mišljenja vještaka i provođenjem očevida (vidi stavak 23. presude). Međutim, odbijajući podnositeljev prijedlog za izvođenje dokaza vještačenjem od strane neovisnog psihijatrijskog vještaka, Upravni sud smatrao je, *inter alia*, da mu je dopušteno priznati pravo na invalidsku mirovinu samo na temelju nalaza i mišljenja vještaka Zavoda kojima se utvrđuje invalidnost (vidi stavak 18.). Odbivši iz tih razloga podnositeljev prijedlog za određivanje neovisnog vještaka koji je specijalist psihijatrije, Upravni sud uskratio mu je svaku stvarnu priliku da se djelotvorno očituje o zaključcima Zavoda i da ih djelotvorno ospori (vidi *Mantovanelli protiv Francuske*, br. 21497/93, stavak 36., Izvješća 1997-II). Tako su mišljenja Zavoda preostala kao odlučan dokaz na koji su se sudovi pozvali kako bi odlučili o pitanju u predmetu koje je svakako zahtijevalo stručno znanje, koje sam sud nedvojbeno ne posjeduje. Takvo obrazloženje domaćih sudova dodatno naglašava dominantnu ulogu koju je imao Zavod (vidi *Korošec protiv Slovenije*, br. 77212/12, stavak 56., 8. listopada 2015.). U tom svjetlu, činjenica da je domaći sud saslušao i iskaz podnositelja zahtjeva te uzeo u obzir druge materijale u spisu prije nego što je odlučio o predmetu ne bi trebala biti dovoljna da Sud smatra da je postupak bio u skladu s pretpostavkama Konvencije (vidi, slično tome, gore navedeni predmet *Korošec*).

9. Ukratko, smatramo problematičnim to što su se domaća tijela pozvala na mišljenje višeg vještaka prilikom odlučivanja o podnositeljevu predmetu, a da nisu zatražila dodatnu provjeru njegova stanja od strane specijalista psihijatrije, kako je to podnositelj predložio. Iako je u nadležnosti domaćih vlasti to hoće li prihvatiti takav prijedlog ili ne, nedostatak stručnosti u području psihijatrije bio je očigledan. U takvoj situaciji propust sudova da

prihvate taj prijedlog utjecao je na poštenost postupka. Ozbiljno sumnjamo da je bez dodatne ocjene dostavljenih dokumenata i podnositeljeva stanja od strane specijalista psihijatrije Upravni sud imao dovoljno informacija da može zauzeti stav (usporedi gore navedeni predmet *Mantovanelli*, i gore navedeni predmet *Van Kück*, stavak 62.). Ne možemo zaključiti ni da je podnositeljeva procesna pozicija bila jednaka onoj njegova protivnika, Zavoda kojim upravlja država, kako to zahtijeva načelo jednakosti stranaka u postupku (vidi gore navedeni predmet *Korošec*, stavci 56. i 57.). Konačno, prema našem mišljenju, Upravni sud nije primijenio kritički pristup i otklonio postupovne nedostatke povezane s nedostatkom relevantne stručnosti vještaka Zavoda. Tu situaciju nije naknadno ispravio ni Ustavni sud (vidi *Ramos Nunes de Carvalho e Sa protiv Portugala* [VV], br. 55391/13 i dva druga zahtjeva, stavak 132., 6. studenoga 2018.).

10. U ovom predmetu domaće su vlasti bile suočene s posebno ranjivom osobom, oboljelom od PTSP-a kao posljedice traumatičnih ratnih iskustava. Njegovu ranjivost te vlasti nisu na odgovarajući način razmislile niti ju je većina u dovoljnoj mjeri uzela u obzir.

11. S obzirom na navedeno, smatramo da je neprovođenje dodatne provjere podnositeljeva stanja od strane specijalista psihijatrije, kako je to podnositelj predložio, predstavljalo povredu njegova prava na pošteno suđenje.

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

